

Kimmo Laulajainen 20.04.2002

METSÄPIRTIN PITÄJÄ 1939

Hajatietoja pitäjän kylistä

(Kartta kirjoituksen lopussa)

Aloitetaan nämä selostukset Metsäpirtin kirkonkylästä ja jatketaan sieltä ensin pohjoiseen menevän tien suuntaan ja edelleen myötöpäivää kiertäen muiden teiden suuntaan. Tiedot perustuvat pääosin teoksiin Metsäpirtti (1953), Pirttiläiset (1983) ja Sakkolan historia II (1987) sekä omiin eri tavoin muodostuneisiin mielikuviin. Lisäksi on otettu tietoja 1629/30 maakirjoista, joissa nimet on kirjoitettu Joensuun yliopiston tulkittuissa muodoissa. Myös erilaisia karttoja on käytetty lähteinä.

Metsäpirtin kirkonkylä

(Zaporozkoje)

Kirkonkylä Metsäpirtin kylästä tuli vasta seurakunnan ja kunnan perustamisen jälkeen 1903, mutta itse kylä on paljon vanhempi. V Ronimuksen kirjoittamassa Novgorodin Vatjan viidenneksen verokirjaa käsittelevässä väitöskirjassa kylä jo mainitaan. 1629/30 maakirjoissa Metsäpirtin kylän asukkaiksi on merkitty Sussi Peckä ja Poussu Kirkin.

Sakkolan historiakirjan mukaan Metsäpirttiin rakennettiin jo 1600-luvun lopulla pieni luterilainen kirkko mahdollisesti Kiviniemestä sinne siirretty. Suurempi ristikirkko valmistui vasta 1792. Kirkko kuitenkin uusittiin perusteellisesti 1841 suunnilleen siihen asuun, jossa se oli 1939. Kirkonkirjoissa näkyy joskus 1800-luvun alkupuolella maininta "haudattu Metsäpirttiin". Tuo hautausmaa lienee ollut kirkon vieressä. Uudesta hautausmaasta, joka oli vielä 1939 käytössä saatiin päätös vuonna 1895. Uusi hautausmaa on kirkon kohdalta etelään Hatakanmäen suuntaan n. 400 metrin päässä. Sinne on pystytetty Metsäpirttijärjestöjen toimesta siviilivainajille ja isänmaan puolesta kaatuneille muistopatsaat. Vanhat hautakivet on viety pois ja alue on metsittynyt pahoin. Kirkon alue on täynnä venäläisiä hautoja.

1936 pystytettiin kirkon tuntumaan Aarno Karimon suunnittelema lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki, joka saatetaan likimain entiseen asuunsa kesällä 2002 ja uusitut reliefit paljastetaan juhlavassa tilaisuudessa Metsäpirtin pitäjapäivien aikana heinäkuun alussa 2002.

Jos pidetään Viisjokea kirkonkylän ja Koselan rajana voidaan kirkonkylän alueelta luetella mm. seuraavat julkiset rakennukset: kirkko, pappila (Juhana Sakkinen), säästöpankki, lainajyvämäkasiini, apteekki (Kaarlo Koskenvuo), suojeluskuntatalo, seurakuntatalo, lääkäritalo (Eino Silventoinen), kansakoulu (Viljo Tikka), tullitupa, nuorisoseurantalo, urheilukenttä sekä useita kauppoja.

Sotien aikana kirkonkylän talot tuhoutuivat niin, että vain entisestä apteekin talosta on nykyisessä virasotalossa osia jäljellä.

Yleisimpiä sukunimiä kirkonkylässä olivat 1939 mm. Susi, Tuokko ja Kuoppa

Kirkonkylästä pohjoiseen

Kosela

(Zaporozkoje)

(Kirkonkylästä pohjoiseen)

Vatjan viidenneksen verokirjassa Kosela tunnetaan V Ronimuksen mukaan nimellä Salmi. 1629/30 maakirjaan on merkitty Kosolan veroa maksaviksi asukkaiksi Matphei ja Pafwila Käsöinen

Ennen vuonna 1818 tapahtunutta Suvan vedenpinnan laskua vajaalla 10 metrillä Salmensillan itäpuolella oli matalahko lähes kilometrin läpimitäinen lampi, jonka nimeksi vuoden 1650 tienoilla piirretty kartta ilmoittaa Korholan järvi. Samassa kartassa Viisjoen alajuoksu on nimeltään Korholanjoki. Yläjuoksultaan se oli silloinkin kartan-

silloinkin kartanpiirtäjän mukaan Viisjoki. 1930-luvulla tehdyssä kartassa tuon alueen kohdalla on nimi Lamminniitty.

Kirkonkylä ja Kosela käsitetään nykyisen venäläisen hallinnon aikana yhdeksi kyläksi, joka on samalla alueen hallinnollinen keskus, ja jossa vieläkin näyttelee huomattavaa osaa neuvostoaajasta merkittävästi pienentynyt paikallinen valtion karjatila, sovhoosi.

Asuintalojen lisäksi Koselassa oli Viisjoessa Salmensillan tuntumassa Veljekset Myöhäsen mylly ja saha (Mauno Martelius) sekä sähkölaitos .

Yleisimpiä sukunimiä Koselassa olivat 1939 Tuokko ja Orava. Myös kylänosien niminä Koselassa oli näihin sukunimiin viittavat Tuokonmäki ja Oravanmäki.

Eevala

(Koselasta pohjoiseen)

Eevala käsitettiin ainakin kirkonkirjoissa aikanaan osaksi Koselaa, mutta 1800-luvulla kirkonkirjoihin ilmestyi kylä nimeltä Eevala, jossa asui Eeva-nimisiä lampuoteja.

Eevalan ja Koselan väliin maantien Laatokan puoleiselle alueelle muodostui Vorke niminen kylänosa, jossa asui pääosin Eevoja. Toivo Evilampi (ent. Eeva) liittää alueen Koselaan kirjassaan "Juuret Koselan Vorkessa". Monien Eevojen takia olen käsitellyt tuon alueen kuitenkin kohdassa Eevala. Vorke sijaitsee noin kilometri pohjoiseen Salmensillasta, joten Toivo Evilampi on ehdottomasti oikeassa - Koselaahan se on.

Eevala oli selvästi maanviljelys-alueetta. Maantien, Taipaleenjoen ja Viisjoen välillä oli varsin laajat peltoalueet.

Kylän asukkaiden sukunimistä mainitsen vain Eevan. Myös kunnan esimies (titteli on Aimo Kaleniuksen kartasta) Albert Eeva asui tässä kylässä Anttila nimisessä talossa.

Neusaari

▣ Neosaari, Kemppilä ▣
(Eevalasta pohjoiseen)

V.Ronimus käyttää kartassaan nimeä Neusaari. 1629/30 maakirja kertoo, että Neusula nimisen kylän asukkaana oli Pedri Roivä.

Paikkakuntalaiset tunsivat kylän paremmin nimellä Kemppilä. Siellä asui aikanaan Kemppi-nimisiä asukkaita. 1939 kylässä asui kaksi Kempin perhettä, joista molemmista oli isä kuollut. Kaasalaiset olivat myös juuriltaan Kemppejä.

Talvisodan aikana Neusaaren mäellä oli neuvostojoukoilla runsaasti aseistettu tukikohta, joka vainosi Terenttilän suolla olevissa tukikohdissa - itseasiassa suon kuivatamiseksi kaivetuissa ojissa - maataan puolustavia suomalaisia tehden heidän olonsa varsin epämiellyttäväksi ja vaaralliseksi.

Yleisin sukunimi 1939 näyttää kylässä olleen Pulakka.

Terenttilä

(Taipaleenjoen pohjoispuolella)

1629/30 maakirja kertoo, että Terenttilä nimisen kylän asukkaana oli Bertill Matsson.

Paikkakuntalaiset nimittivät kylää myös Ryttyläksi siellä joskus asuneen Rytty nimisen perheen mukaan. Kylän koulukin tunnettiin Ryttylän kouluna. Koulun viereen raivatulla urheilukentällä pidettiin vuosittain Taipaleen Olympialaiset, joista muodostui 1930-luvulla varsin merkittävä urheilu- ja juhlatapahtuma.

Terenttilässä pääsi Taipaleenjoen yli lautalla. Muuta ylityspaikkaa ei sitten itse joessa ollutkaan, sillä toisen vaihtohtona oli kiertää Kiviniemen kautta. Marraskuun 30 pavana 1939 lautalla oli ruuhkaa kun joen eteläpuolen asukkaat pyrkivät pois maahan hyökänneen vihollisen jaloista. Onneksi venäläiset eivät huomanneet häiritä joen ylitystä ja ihmishenkien menetyksiltä säästyttiin.

Tuo lauttarannan lähellä oleva asutus oli rakennettu 1818 Suvannon laskussa

syntyneelle vesijättömaalle, josta osa oli isojaossa lohkottu Kaarnajoen kylän ulkopalstoiksi. Vain pohjoisosassa sijainnut kylänosa - Virstakivi - oli vanhempaa asutusmaata. Ainakin osittain tämän takia Terenttilässä ei ollut 1939 ainoatakaan selvästi muita yleisempää sukunimeä. Siksi mainitsenkin vain seuraavat kohteet: kansakoulu (Leo Parjola) ja Pärssisen kauppa (Maria Pärssinen).

Nyt lauttarannan tuntumaan on rakennettu melkoinen kylä venäläisten keksäasuntoja. Ei kuitenkaan kovin mahdavan kokoisia.

Talvisodan aikana Terenttilä oli toinen vihollisen hyökkäyksen painopistealueista, joissa pyrittiin murtamaan suomalaisten puolustus. Terenttilästä johti kutakuinkin hyvä tie Viipuri-Käkisalmi tielle, josta etenemistä olisi voitu jatkaa. Sodan loppuun mennessä tuota murtumaa ei kuitenkaan saatu aikaiseksi.

Taipale

(Solovjevo)

(Terenttilästä itään)

Jo kauan ennen 1818 tapahtunutta Taipaleen kannaksen puhkaisemista ja näin tapahtunutta Taipaleenjoen syntymistä tuon kannaksen yli johti yksi tärkeistä kauppamiesten kulkuväylistä Laatokalta Suvannon kautta mm. Viipuriin. Tuon noin 700 metriä leveän kannaksen yli johti ns. vetotaival, jota pitkin veneet vedettiin vesistöstä toiseen. Jos omat voimat eivät riittäneet saatiin paikkakunnan miehistä tai jopa naisista vetoapua, jolle maksettiin korvaus. Sana vetotaival taipui Karjalassa ehkä muotoon vetotaipale tai yksinkertaisesti taipale, josta sitten muodostui alueelle nimi Taipale ja kannaksella oleva kylä sai tuon saman nimen.

Tietoni Taipaleen kylän historiasta alkaa vuodesta 1478, jolloin Moskova kukisti Novgorodin ja entisistä Novgorodin viidestä hallintoalueesta myös Vatjan viidennes muuttui osaksi Moskovan tsaarin Iivana Kolmannen valtakuntaa. Myöhemmin Käkisalmen lääninä tunnettu alue - Karjalan kannaksen itäosa ja Pohjois-Karjala - oli osa tuota aluetta ja siten myös

Taipale. Taipale oli läänitetty Valamolle, mutta Iivana III osti sen ja liitti Käkisalmen kaupunkiin maksaamaan sille veroa. Jo tuolloin Taipaleessa oli tuottoisa kalastamo, joka jatkoi sittemmin toimintaansa pitkälle 1800-luvulle. 1568 verokirjan mukaan Igolkan niemellä oli 14 nuotta-apajaa ja 1780 Taipaleen tilakartan mukaan niitä oli jo 18 kappaletta. Noilla apajilla kala vedettiin nuotalla rantavesistä Igolkan hiekkarannalle.

1617 Stolbovan rauhassa Ruotsi sai haltuunsa Inkerinmaan ja Käkisalmen läänin. Samana vuonna Taipale sai tapulioikeudet ja siis luvan harjoittaa ulkomaankauppaa. Jatkuvat sota-toimet alueella ja ortodoksiuskoisen alkuperäisväestön huono kohtelu näyttävät kuitenkin karkoittaneen kauppiat Taipaleesta eikä siitä koskaan tullut kukoistavaa kauppakaupunkia. Vasta 1700-luvun alussa Taipale alkoi herätä henkiin nyt Pietari Suuren luovuttamana läänityksenä - donaationa, joita alettiin myöhemmin kutsua lahjoitusmaiksi.

1780 koko Sakkolan pitäjän lahjoitusmaa-isäntä oli tykistön everstiluutnantti Petr Ivanovits von Freedericksz. Taipaleessa veroa maksavat talonpojat olivat Tuomas Jäppinen, Heikki Lylander, Aatami Laulajainen ja Antti Laulajainen. Lisäksi siellä asui torppari Antti Kurri. Aukkaita kaikkiaan 34 henkeä.

Keväällä 1818 Suvannon vedet purkautuivat Taipaleen kannaksen poikki talonpoikien avaamaa ylivuoto-ojaa pitkin. Suvannon pinta aleni vähintään 8 metriä ja uusi joki oli syntynyt. Tuota kanavaa lienee suunniteltu ja jopa alettu kaivaakin joskus 1700-luvun puolella välissä, mutta työ jäi kesken ja Taipaleen talonpojat täydensivät homman 1818. Vesi pääsi karkaamaan kanavan läpi ennätyskorkean kevättulvan takia ennenajojaan hallitsemattomana. Huolimatta rajuudestaan tapahtuma ei näytä vaatineen ihmisiä. Ainakaan kirkonkirjojen kuolleitten luettelossa ei näy olevan ainuttakaan Taipaleessa eikä muuallakaan hukkunutta tuon tapahtuman aikoihin.

Nykyisen mittansa Taipaleenjoki sai, kun suurin osa Vuoksen virtauksesta

johdettiin Taipaleenjoen kautta Laatokkaan 1857 avaamalla Kiviniemen kannas, joka aikaisemmin ohjasi Vuoksen virtauksen Räisälän kautta Käkisalmeen.

Vuonna 1939 Taipaleessa oli 58 taloa, joista 18 kyläkeskuksessa Taipaleenjoen rannan tuntumassa. Yleisimmät nimet Taipaleessa olivat Laulajainen, Lylander ja Tuokko.

Venäläiset perustivat jatkosodan jälkeen kylään kalastuskombinaatin, joka näyttää lopettaneen toimintansa kokonaan. Taipaleeseenkin on alettu rakentaa ilmeisesti pietarilaisten kesäpalatseja - yksi keskele Tykkietietä Taipaleenjoen rannan tuntumaan. Jo aikaisemmin Syrrinmäellä ja Järi-sevän lähitienoilla Korvenkylässä on sodissa säilyneissä taloissa ollut kesäasukkaita.

(Katso myös oheista Mauno Koskisen kirjoitusta Taipaleenjoen synnystä)

Koukunniemi

(Terenttilästä länteen)

Vatjan viidenneksen verokirjaa kuvattaessaan V Ronimus on merkinnyt Koukunniemeen yhden talon. 1629/30 maakirja luettelee Koukon Nemj nimisessä kylässä kolme veroa maksavaa asukasta: Thomas Tijainen, Antippa Mikifarof ja Kirilka Philipof.

Koukunniemen kaakkoisessa osassa on laaja vesijättömaa-alue - Liete - Suvannon laskun seurauksena. Sinne erotettiin hyvin monelle kylälle ulkopalstoja isojaossa. Talot ovat pääosin niemen länsiosassa. Kirkonkirjoissa Koukunniemi tunnettiin yhtenä kyläkokonaisuutena, mutta kansan suussa se jakautui kolmeen osaan.

Pohjoisessa Kirvesmäki, jonne aikanaan asettui asumaan Ukkosia. 1939 siellä näyttää asuneen hyvinkin monennimisiä asukkaita. Osa Ukkosista oli muuttanut 1800-luvun alkupuolella Sakkolan Lohijoelle.

Keskimmäinen kylänosa oli Läämäki, joka lienee saanut nimensä siellä aikanaan asuneista Läätinimisistä asukkaista. Siellä asui 1939 mm. Loposia ja Käkösiä.

Etelässä lähellä Lietettä olevä kylänosa oli varsinainen Koukunniemi, jossa mm. Myöhäset asuivat.

Talvisodan Taipaleenjoen taisteluista ehkä tunnetuin paikannimi oli Kirvesmäki. Kirvesmäen lohko ulottui Suvannon rannasta Mustaojalle lähelle Terenttilää. Venäläisten hyökkäyksen painopiste oli sodan alussa Suvannon rannassa mutta siirtyi myöhemmin Terenttilään ja silloin Mustaojan tuntumassa ollut Kirvesmäki 5 tukikohta oli myös kovilla. Tuon tukikohdan päällikkönä oli pitkät ajat ehkä parhaiten tunnettu Taipaleenjoen taistelija, myös Kiirastuli-runokirjan tekijänä tunnettu runoilija, luutnantti Yrjö Jylhä. Hän oli hyvä sotilas, mutta siellä taisteli tietysti lukematon määrä erinomaisia sotureita, vaikka heidän nimensä ei ole Suomen kansalle yhtä tuttu kuin Jylhän.

Kirkonkylästä kaakkoon

Viisjoki

(Pjatiretshje)
(Kirkonkylästä kaakkoon)

Kun Metsäpirtin kirkon kohdalta käännytään vasemmalle kaakon suuntaan kulkevalle tielle, ylitetään n. 4 kilometrin päästä Viisjoki ja tullaan Viisjoen kylään. Joen ylityksen jälkeen tien oikealla puolella on venäläinen muistomerkki, jonka tuntumaan on haudattu suuri osa talvisodan taisteluissa kaatuneista venäläis-sotilasta.

Viisjoki oli varsin iso kylä, johon jäi joukko taloja polttamatta suomalaisten poistuessa alueelta talvisodan ensimmäisenä päivänä. Nykyisin siellä on melkoinen venäläinen asutus.

Yleisiä sukunimiä 1939 olivat mm. Ah-tiainen, Peltonen, Hinkkanen

Saaronen

(Viisjoelta kaakkoon)

Saaronen oli alueen suurin kylä, joka tunnetaan jo ensimmäisistä Sakkolan kirkonkirjoista. Kylien rajat ovat tällä alueella vaihdelleet ajan kuluessa ehkä enemmän kuin missään

Metsäpirtin alueella. Lähinnä se kai johtuu siitä, että täällä on asutus lisääntynyt varsin voimakkaasti. 1800-luvun alussa Sakkolan Petäjärven Hovinkylässä sijainnut hovi perusti Saaroisiin hovileirin (sivutilan), joka kansan suussa sai nimen Saaroisten hovi. Sen perustaminen aiheutti paljon riitoja, koska sen alta jouduttiin aikaisempaa asutusta siirtämään muualle. Alue oli varsin hyvää maanviljelysmaata ja lisäksi hovi perusti sinne karjatilan. En tiedä aivan varmasti hovileirin maiden sijaintia, mutta käsittääkseni niitä oli Saaroisissa, Viisjoella ja Arkuntanhualla (Lääväkylä). Petäjärven hovi pyrki muuallakin kehittämään toimintaansa lisäämällä omaa maanviljelystä ja karjanhoitoa ja perustamalla mm. viinanpolttimoita, jotka tarvitsivat viljaa. Lisäksi Lohijoelle Sakkolan pitäjän pohjoisrajalle lähelle Laatokan rantaa perustettiin jo 1700-luvulla kaksiraaminen saha.

Saaroisten Saunaniemessä ja Saunasaareissa oli jo vahoista ajoista kalasatama, jossa eräitten tietojen mukaan oli vielä 1800-luvun lopulla kalastettu rannalta nuotalla samaan tapaan kuin Taipaleessa Igolkan rannalla jo 1500-luvulla. 1930-luvulla Satamaa parannettiin rakentamalla sinne runsaan puolen kilometrin pituinen isoista kivenlohkareista laadottu aallonmustaja

1629/30 maakirja mainitsee Korholan Jama nimisessä kylässä nimet Offonasi Denkainen ja Drofimkä Grigoriof. Tuo kylä lienee sijainnut Viisjoen ja Saaroisten tuntumassa. Asukkaiden nimiä 1939 olivat mm. Hyytiä, Peltonen, Hämäläinen, Ahtiainen.

Saaroisten eteläpuolella on erillinen taloryhmä Marttinankylä, jonka Pirttiläiset-kirja mainitsee omana kylänään. Tuosta kylästä löytyy mm. sukunimet Ahtiainen, Hämäläinen ja Kiiski.

Arkuntanhua

« Lääväkylä »
(Saaroisista pohjoiseen)

Saaroisten/Viisjoen pohjoispuolella Laatokan rannan tuntumassa oli Arkuntanhuan kylä, joka kansan suussa tunnettiin paremmin nimellä Lääväkylä.

Kartan mukaan siellä oli paljon peltoja, joten pääelinkeino lienee ollut maanviljelys. Ehkä Laatokka houkutteli myös kalastamaan.

1629/30 maakirja mainitsee Orko Tauhia nimisessä kylässä nimen Anders Terfoin.

1939 Lääväkylässä asui paljon Hatakka nimisiä perheitä.

Tappari

« Vanha Jaama, Jaama »
(Saaroisista kaakkoon)

Tappari oli rajakylä aivan Neuvostoliiton rajalla. Tapparissa oli myös tulli, joka oikeastaan hoiti rajavartioston tehtäviä. Karjalan kannakselle varsinainen rajavartiosto perustettiin vasta 1936. Moni metsäpirttiläinen pienviljelijän poika meni 1920-luvulla virkamieheksi tulliin. Useat näistä siirrettiin 1936 muualle Suomeen tullilaitoksen tehtäviin. Osa tietysti vaihtoi isäntää ja otti pestin rajavartiostoon.

1629/30 maakirja ei tunne Jaama tai Vanhajaama nimisiä kyliä.

Tapparin asukkaiden sukunimiä olivat 1939 mm. Hyytiä, Hämäläinen, Peltonen, Repo. Tapparin kylästä ovat lähtöisin Metsäpirttiseurassa tunnetut nimet Leo Laulajainen, Pentti Rajahaimo ja Kålevi Hyytiä.

Joentaka

(Viisjoelta lounaaseen)

Viisjoen itäpuolella lähellä Raudun pitäjän rajaa oli iso Joentaan kylä. Siellä viljeltiin maata. Kylän erikoispiirteistä en osaa kirjoittaa mitään.

Puikkola on joskus mainittu omana kylänään, mutta se lienee osa Joentaan kylää sen eteläisessä osassa ja saanut nimensä kylässä asuvista Puikkosista.

1629/30 maakirja tuntee kylän nimeltä Joen Takos. Siellä asuivat Cnutt Illoinen, Jons Puikoinen, Johan Lemeti, Jormola Puikoinen.

1939 asukkaiden nimiä olivat mm. Pusa, Pauku, Puikkonen, Torikka, Hil-
tunen.

Kirkonkylästä etelään

Hatakanmäki

(Otradnaja)

(Kirkonkylästä etelään)

Tämä on aluetta, jolla näyttää olleen monta nimeä. 1700-luvulla alue Viisjoen molemmin puolin Hatakanmäen korkeudelta Venäjän rajalle lienee ollut nimeltään Korhola, joka 1800-luvun alkupuolella jakautui kirkonkirjoissakin moneen kylään. Haatakanmäen alue on Martinkorhola ja siitä etelään Malaki. Paukunmäki tuntee myös nimen Korholanjaama ja Viisjoen itäpuolella Joentaan pohjoisosaa tuntee myös nimen Hinkkanen. Pitäydyn kuitenkin haajemmissa kyläkokonaisuuksissa ja yleisesti vielä 1939 käytössä olleissa vanhemmissa nimityksissä. Ja jos sitten suuria virheitä tuntuu syntyvän, korjaillaan niitä aikanaan.

1629/30 maakirja tuntee Hatakala nimisessä kylässä asukkaana nimeltä Lars Hendrichsson ja Mäki Korholassa asukkaat Marcke Clemetsson, Olof Hirmainen ja Joan Miskain. Mäki Korhola saattaa käsittää myös Paukunmäen, joka sekin on mäkistä aluetta.

Aimo Kaleniuksen kartta mainitsee erikoiskohteina kunnantalon, linja autoaseman, näkötorin, ampumaradan ja tullitalon. Vielä aivan viimevuosina on Hatakanmäen huipulla ollut teräspuutkirakenteinen hieman huokuva näkötorni, joka kuitenkin lienee venäläistä sotienjälkeistä valmistetta. Taloja ei Hatakanmäellä ole.

1939 asukkaiden sukunimistä mainitakoon mm. Hatakka ja Tuokko.

Paukunmäki

(Hatakanmäeltä etelään)

Kun Hatakanmäen eteläpuolella olevasta tienhaarasta jatketaan matkaa vasenta haaraa kohti Viisjoen rantaa tullaan Paukunmäelle, josta kapeampi väylä jatkaa Villamäen ohi Viisjoen ran-

taan, jossa on lähinnä jalankulkuun sopiva silta Joentaan puolelle. Paukunmäellä on nykyisinkin suurehko yhdyskunta, sillä osa suomalaisistakin taloista jäi täällä 1939 polttamatta. Vielä muutama vuosi sitten Paukunmäellä kartalla paremmaksi merkityn tien päässä oli kauppa, mutta se paloi ja uutta ei ole tilalle ilmestynyt. Kauppa-auto käy paikalla muistaakseni kerran viikossa. Tuon kaupan lähituntumassa oli 1939 Martti Peltosen kotitalo. Martti asuu nykyisin Kauhajoella ja on julkaissut koelmia Metsäpirttiin liittyvistä lehtiartikkeleista aina 1800-luvulta alkaen. Hänellä on myös merkittävä kokoelma valokuvia Metsäpirtistä suurennettuna julistekokoon.

Villamäellä oli suomalaisten aikaan varsin iso koulu, jota sanottiin koulupiirin nimen mukaan Joentaan kouluksi. Koulun vieressä oli Kuopan talo, joka oli Anja Kuopan isän kotitalo. Anja Kuoppa on ollut julkaisemassa Metsäpirtin Sanomia, joita on ilmestynyt muutama numero pitäjäjuhlien aikoihin ja Eero-isä on julkaissut Pirttiläiset-kirjan.

1930-luvulla Paukunmäellä oli osuuskauppa (Armas Ihalainen)

1629/30 maakirja: katso Hatakanmäki.

1939 sukunimistä Paukunmäellä mainit-
sen mm. Kuoppa, Peltonen ja Hämäläinen.

Sunikkala

(Hatakanmäeltä lounaaseen)

Kylä on Hatakanmäen eteläpuolelta oikealle kääntyvän tien varrella tai tarkemmin tämän tien rinnalla sen itäpuolella kulkevan pienemmän kylätien tuntumassa Villamäen eteläpuolella.

1629/30 maakirja tuntee kylän nimeltä Sumertka, joka tuntuisi olevan Joentaan ja Haapsaaren kylien tuntumassa. Se saattaisi olla kirjurin tulkinta Sunikkala sanasta. Sieltä maakirja luettelee nimet Emoska Cuissmin ja Pääll Halinen.

1939 kylästä löytyi mm. sukunimet Korkka, Pauku ja Haapsaari.

Haapsaari

(Sunikkalasta lounaaseen)

Sunikkalasta lounaaseen Raudun pitäjän rajalle päin sijaitsi Haapsaaren kylä. Nimensä se on saanut Haapsaari-nimisistä asukkaistaan, joita kylässä oli 1939 lähes puolet.

1629/30 maakirja mainitsee Haapa sari nimisessä kylässä veroa maksavan talonpojan Lasse Caupinpoika.

1939 yleisimpiä asukkaiden sukunimiä olivat Haapsaari ja Leppänen.

Lehtimetsä

(Haapsaaresta etelään)

Aivan Raudun pitäjän rajalla oli pieni Lehtimetsä-niminen kylä, jota Pirttiläiset kirja ei edes mainitse. Se esiintyy kyllä kirkonkirjoissa silloin tällöin. Saattaa olla, että tuon kylän alue on joskus aikaisemmin käsitetty laajempaan.

1939 tuossa kylässä asui pääasiassa Paukkuja.

Kirkonkylästä länteen

Lapanainen

(Koselasta länteen)

Kun kuljetaan kirkonkylästä pohjoisen suuntaan ja käännetään Koselasta länteen on ensimmäinen vastaantuleva kylä Lapanainen. Kylä on maantien varressa tien eteläpuolella. Pohjoisessa aivan lähellä on Taipaleenjoki. Kylän vanhoja sukuja ovat mm. Lemmetin ja Nallin suvut. Lemmetit saattavat olla samaa juurta kuin Valjärvellä asuvat Lemmetyt. Käsitykseni mukaan Lapanainen on ollut aikaisemmin ainakin pääosin luterilainen kylä, vaikka sieltä 1939 löytyy ortodoksiperäisiä nimiä kuten Jäske.

1629/30 maakirja tuntee kylän nimeltä Laparais, jossa asuivat Anders Larsson ja Meezä Heiki.

1939 Lapanaisen kylän asukkaiden yleisimpiä sukunimiä olivat Jäske, Lemmetti, Susi ja Rajahalme. Kylästä löytyy varsin monia sukunimiä, joten

mitään selvästi vallitsevaa nimeä ei löydy.

Vaskela

▣ Arkuntanhua 11 ▣
(Lugovoje)

(Lapanaisista Länteen)

Vaskela on Lapanaisista hieman länteen sijaitseva kylä jonka asukkaat olivat pääosaltaan ortodokseja. Kylän alkuperäisiä sukunimiä ovat mm. Jäske ja Waske. Nimiä on kuitenkin myöhemmin "suomennettu" ja hallitsevia sukunimiä olivat 1939 mm. Koskinen, Koskivaara ja Jokiranta.

Kylän tunnetuin asukas on siellä 1800- ja 1900-lukujen vahteessa asunut Larin Paraske, tunnettu runolaulaja. Sakkolassa lyhyen aikaa papinvirkkaa hoitanut Adolf Neovius yhdessä Axel Borenius-Lähteenkorvan kanssa keräsi häneltä kunnioitettavan määrän runoja ja lauluja. Metsäpirttiseura on pitänyt tapanaan käydä laskemassa hänen muistomerkilleen Helsingin Hesperianpuistossa Kalevalanpäivänä kukkalaitteen. Rautu-seura on pystyttänyt hänen kotitalonsa tuntumaan Vaskelaan vaatimattoman muistomerkkin.

(Katso myös oheista Mauno Koskisen kirjoitusta Vaskelankylästä)

Paloniemi

(Vaskelasta etelään)

Paloniemi oli pieni kylä metsän keskellä Tuusnaojan (Losevka) tuntumassa Raudun rajalla Vaskelasta etelään. 1:20000 kartassa 1930-luvulta kylän kohdalla on nimi Jousseila.

Kylässä asui mm. Podushkin- ja Laurila-nimisiä asukkaita.

Raaju

(Vaskelasta länteen)

Kun Vaskelasta ajetaan länteen ja ylitetään Tuusnaoja, kulkee tie kilometrin verran Raudun puolella, jonka jälleen tullaan taas Härönojan kohdalla Metsäpirtin alueelle ja Raajun kylän tuntumaan. Raaju on pieni Raudun ja Sakkolan rajoittama saareke Metsäpirttiä Suvannon rannalla.

1629/30 maakirja tuntee kylän nimeltä Raijw, jossa asuivat Jfwask Rytty, Jacob Papa ja Obean Rydty.

1939 Raajussa asui mm. Korpelaisia, Koirasia ja Lamppuja. Tästä kylästä oli kotoisin talvisodan aikana monista partiomatkoistaan vihollisen selustaan tunnetuksi tullut Reino Lampu.

Näin on Metsäpirtin kylät käyty läpi lyhyin selostuksin. Jotakin monen mielestä tärkeää on varmasti jäänyt mainitsematta, mutta niinhän tällaisissa listoissa aina käy.

Vielä lopuksi lyhyesti teiden kunnosta.

Tie Metsäpirtin kirkolta pohjoiseen:

Taipaleenjoen yli ei enää ole Terenttilän kohdalla lauttaa. Kesäisin, kun huvila-asukkaita alkaa liikkua, saattaa Viisjoen suun länsipuolella olla lautta (lossi), jolla pääsee Terenttilään henkilöautolla. Lauttapaikalle erkanee tie Koselasta tienristiltä hieman Rautuun päin.

Terenttilästä Sakkolan kautta Kiviniemeen on jokseenkin hyvä tie. Terenttilästä Taipaleen suuntaan Kaarnajoen sillan jälkeen Linnakankaalle nouseva mäki on ylivoimainen ainakin linja-autoille ja kehotan tarkkaan harkintaan myös henkilöautoilla. Tykkitie Linnakankaan mäen alta kohti Koverojaa ja Saaprua on poikki 200 metriä Taipaleenjoen rannasta. Kesäälle tietä on joku kesäasukas rakentanut talonsa.

Taipaleesta Laatokan rannan suunnassa Korvenkylään ja edelleen Lohijoen kautta Pyhäjärvelle vievä tie on huonokuntoinen ja säästä riippuen syvien lätäköiden katkaisema. Sakkolan puolella Korvenkylästä Vilakkalaan vievä tie on henkilöautoille ja busseille kulkukelvoton.

Terenttilästä Koukunniemen suuntaan linja-autot eivät pääse Mustaojan yli. Henkilöautoillakaan Mustaoja-Kesälautta tieltä ei kannata lähteä

seikkailemaan Kirvesmäkeen tai Koukunniemen eteläosan taloille johtaville teille. Jos autossa on neliveto ja korkeahko maavara kulku tietysti helpottuu monilla heikompikuntoisillakin teillä.

Tie kirkonkylästä Saaroisten suuntaan:

Kesällä 2001 tie kirkonkylästä Saaroisten sataman risteykseen oli kulkukelpoinen. Tiet Saaroisten satamaan ja sataman risteyksestä Tappariin olivat ajokelvottomat. Viisjoelta Joentaan suuntaan tie on ollut kulkukelpoinen.

Tie kirkonkylästä etelään:

Tiet Paukunmäelle ja Lehtimetsän suuntaan ovat ajokelpoisia. Paukunmäeltä eteenpäin Viisjoen rannan suuntaan ja Villamäelle lähdetessä on oltava varovainen. Autolla ajettavaa siltaa Viisjoen yli ei tällä suunnalla ole.

Kirkonkylästä länteen Raudun suuntaan:

Päätie on hyvä ja Vaskelan mäelle pääsee. Raajun suuntaan tie lienee huono, joten on paras kävellä. Riiskan menevä tie on ajokelpoinen ja Riiskanjoen silta ainakin henkilöautoilla ajokelpoinen. Ajosta Lapinlahden suuntaan kannattaa varmistua joltakin tien tuntevalta ainakin linja-autolla liikuttaessa.

Metsäpirtin pitäjä

